

De complexe mens van Albee

Leontien van Engelen
l.van.engelen@hollandmediacombinatie.nl

Haarlem * Ze staan beiden in de succesvolle televisieserie Oogappels, maar echt samenspelen kun je het niet noemen, zegt actrice Malou Gorter, terwijl ze Emma Josten aankijkt. „Ik geloof dat we elkaar één keer zijn tegengekomen.”

Vanaf morgen is het tweetal wel veelvuldig in elkaars gezelschap te zien, en wel in Edward Albee's *A Delicate Balance*. Het in 1966 geschreven stuk wordt de komende weken exclusief in de Haarlemse Toneelschuur opgevoerd onder de titel *In wankel evenwicht*, in regie van de talentvolle regisseur Maren E. Bjørseth. Voor beide actrices is de Schuur bekend terrein; de ervaren Malou Gorter staat er niet voor het eerst op de planken, Emma Josten zag er al menig voorstelling maar mag er nu ook zelf spelen.

Debuut

Josten zit in haar vierde jaar aan de Toneelschool en doet als stagiaire mee aan *In wankel evenwicht*. Dat betekent niet dat ze een kleine rol heeft, als Edna is ze nadrukkelijk aanwezig in het stuk. „Vorig jaar had ik al een stageplek bij Ondine van het Nationale Theater, het is geweldig dat ik bij deze twee grote gezelschappen mag debuten.”

Beide actrices wonen in Amsterdam, maar zijn geboren Muggen. Malou Gorter heeft een wel hele speciale band met de Toneelschuur, de oude Schuur welteverstaan. „Mijn moeder heeft met haar ouders, mijn opa en oma, zelfs in het oude Toneelschuurgebouw in de Smedestraat gewoond. Mijn opa was een soort huismeester en mijn moeder heeft later onder meer de boekhouding gedaan, maar er ook zelf opgetreden als amateuractrice.” Zelf stond Gorter in de garderobe en liep er haar eerste stage. Nu dus vanaf morgen op de planken in *In wankel evenwicht*, een stuk waar Edward Albee ook auteur van onder meer *Who's afraid of Virginia Woolf?* - de Pulitzerprijs voor ontving.

Gorter speelt Agnes die met man Tobias en -de alcoholistische- zus Claire in één huis woont. De sfeer in huis is constant gespannen, maar het gaat allemaal steeds net goed. Op een dag komen hun beste vrienden langs, Harry en Edna, gespeeld door Josten. „Met haar begint alle chaos in het huis”, lacht ze. „Ze komen laat en onaangekondigd langs en met een grote angst die ze niet onder woorden kunnen brengen, ze kunnen alleen zeggen dat ze heel erg bang zijn”, vat ze het verhaal samen. „Ze vragen of ze mogen blijven slapen en de dag erna zeggen ze zelf dat ze er blijven wonen. Dan komt ook nog de dochter van Agnes en Tobias thuis, na haar vierde scheiding en dan is het huis wel heel erg vol. Het evenwicht wat al wankel was, gaat dan kantelen.” „Het is eigenlijk een simpel plot. De stukken van Albee zijn hele psychologische stukken die vooral over de personages gaan”, vult Gorter aan.

Karakter

Over de vraag of ze het karakter van haar personage Agnes in twee zinnen kan samenvatten, moet ze even goed nadenken. „Jeetje zeg.... het is een vrouw die zich vastklampt aan haar vormvaste bestaan, maar tegelijkertijd heel erg bang is om dingen te verliezen. Ze heeft een vorm gevonden met haar gezin om het evenwicht te handhaven en te overleven.” Edna is volgens het script iemand die heel erg op Agnes lijkt, zegt Josten. „Ze probeert haar heel erg na te doen, maar ik denk dat zij een hele ongelukkige vrouw is die ook sociale afspraken niet zo goed begrijpt, sociaal niet zo is aangepast”, zegt ze bedachtzaam. „Grap-pig is dat”, vult Gorter aan, „hoe we zelf moeite hebben met die karakterschrijvingen. Er zitten ook zoveel lagen in de personages. Je blijft je bij iedere zin dingen afvragen 'Is dit ironie of toch niet? Is ze echt zo bang?' Het zijn - net als bij de echte

mens - zakken gevuld met zoveel eigenschappen dat het echt zoeken is. Je hebt niet zomaar dat personage te pakken. Je hebt als acteur alleen de tekst, die leert je wat voor iemand dat is. We zijn heel lang bezig geweest met een analyse. Waarom zegt ze dit? Wil ze dat Harry bij Edna blijft? „Of is ze gewoon heel gemeen?”, vult Josten aan. „Of is ze inderdaad sociaal niet zo aangepast? Dat is echt een heel groot verschil in hoe je iets speelt.”

Beide actrices hebben *A Delicate Balance* niet in het theater gezien. Gorter zag wel een registratie en speelde vorig jaar met actrice Nelly Blanken die de rol van Agnes in het verleden speelde. „Ik heb er met haar over gesproken. Zij moest de rol toen overnemen en hem in heel korte tijd instuderen, maar zij vond het geweldig.”

Ze kijkt naar Josten. „Wij wisten een jaar geleden dat we dit zouden gaan spelen, dus dan ga je de tekst lezen en dan gebeurt er al heel veel in je hoofd.” Het waarschijnlijk bekendste stuk van Edward Albee is dus *Who's afraid of Virginia Woolf?*, ontelbare malen opgevoerd door verschillende gezelschappen. „Beide stukken hebben veel raakvlakken,

De complexe mens van Albee

maar er zijn ook verschillen”, zegt Gorter. „In deze voorstelling zit een prangende vraag: wat doe je als je beste vrienden bij jou komen en je echt nodig hebben en echt iets van je opeisen, namelijk ruimte? In hoe verre ben je bereid om iets in te leveren om mensen te helpen? Maar ook de vraag ‘wat is vriendschap, wat is liefde?’ Ook belangrijk is dat niet benoemd wordt wat die angst van Edna is.” „Dat vindt ik er wel erg goed aan”, vult Josten aan. „Ik herken het zelf van mijzelf dat je gewoon heel erg bang bent, en er graag woorden aan wilt geven om er grip op te kunnen krijgen. Maar soms kan dat niet en dan heb je geen idee wat je er mee aan moet. Dat is het mooie aan het stuk; juist omdat het niet benoemd wordt, kan die angst voor iedereen iets anders zijn.”

Feilloos

„Albee heeft een feilloos gevoel voor hoe complex de mens is, dat vind ik echt heel mooi”, zegt Gorter. In *In wankel evenwicht* is het niet alleen kommer en kwel, er zit ook meer dan genoeg humor in. „Het is ook een grappig stuk. Die mensen zijn zo lelijk dat het weer erg geestig wordt”, zegt Gorter genietend.

Toneel

In wankel evenwicht van Edward Albee. Toneelschuur Producties en ITA-2 (Internationaal Theater Amsterdam).

Met Malou Gorter, Emma Josten, Hajo Bruins, Thomas Cammaert, Janneke Remmers en Carina de Vroome. Regie Maren E. Bjørseth, vertaling Janine Brogt.

Uitsluitend te zien in de Toneelschuur Haarlem: wo 27 t/m za 30 maart (première, uitverkocht), di 2 t/m za 6 april, di 9 t/m za 13 april. Rond de voorstellingen worden verschillende activiteiten georganiseerd, zoals een workshop acteren door Malou Gorter en Hajo Bruins. Info: zie toneelschuur.nl/wankel

Malou Gorter en Emma Josten in het decor van In wankel evenwicht, vanaf morgen te zien in de Toneelschuur.

FOTO UNITED PHOTOS/TOUSSAINT KLUITERS